„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ ратунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 151. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 28. СЕПТЕМБРА (10. ОКТОБРА) 1877. ГОДИНА XII.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ.

Почетком месеца октобра наступа последња четврт и тиме и свима пошт. предплатницима „Заставе“, који су за трећу четврт предплатили, време, да до почетка идућег месеца своју предплату преко администрације „Заставе“ обновити изволе.

Обраћамо овде за времена пажњу пошт. предплатника наших, да с обновом предплате похитају тако, да им новци до конца овога месеца на опредељено место стигну, јер ћемо још одма с првим бројем нове четврти обуставити лист свакоме ономе, чија предплата дотле стигла неби.

Мислимо, да није потреба, да препоручујемо лист наш народу српском у овом великом времену, кад по страним листовима ове монархије нечита ништа друго, до ли извртања и лажи са бојишта и клевете и сваковрсне погрде на славенско оружје. „Застава“ је до сад вазда доносила само доставерне и истините вести како са бојног, тако и са политичног поља, а побринули смо се, да тако и у будуће остане. Ако и са мање сензационих вести, српска ће публика из нашег листа бити подпуно обавештена о источном стању и догађајима ове велике источне кризе.

Уздамо се пак у бога правде и истине и слободе, да ћемо у овогодишњој последњој четврти бити у стању, да обрадујемо наш свет са сретним вестима из свих крајева источних, по којима ће и обрт судбине источне сретнији и светлији да буде.

Можемо читалачку публику нашу овом приликом и о томе известити, да смо за сталну сарадњу на овом листу задобили нову, у народу нашем признату публицистичку снагу. Радићемо, да једини народни и независни орган наш у сваком погледу задовољи праведна и умесна очекивања српске читалачке публике. Нека је пак овде напомењено, да и од одзива нашег света зависи усавршивање народног органа, којем је тај одзив једини и искључиви извор опстанку и напредку.

Позивамо дакле уљудно осим досадањих пошт предплатника и остале сународнике и начелне пријатеље, да нас купљењем нових предплатника и у опште својим моралним, материјалним и душевним средствима подпомогну у овом нашем подузећу.

Лист се никоме без изузетка нешаље, ко напред неплати. Као најудеснији и најјефтинији начин за пошиљање предплате препоручујемо такозване поштанске упутнице (Postanweisung) па којима ваља само тачно означити адресу своју.

Цена је „Застави“:

I. За ову монархију . .	3 ф. 50 н.
на месец дана . . .	1 ф. 20 н.
II. За Србију и Црну Гору са Босном, Херцеговином и Старом Србијом . .	9 динара.
III. За Немачку	4 ф. 60 н.
IV. За Швајцарску, Италију, Романију, Русију, Турску и Бугарску	5 ф. —
V. За Француску и Америку	6 ф. —

☛ За оне пошт. претплатнике „Заставе,“ који ће свршетком овога месеца обновити своју предплату, напомињемо да би им удесно било, ако би желили наручитт вел. илустровани календар **„Српски Соко“** за год. 1878., да уз предплату на „Заставу“ изволе прикључити још 50 новч., па ће им се исти календар одма с повратном поштом послати.

У Новоме Саду 13. септембра 1877.

Уредништво и наклада „Заставе.“

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

БЕЧ 27. септембра. На Јаптри мир. Код Плевне живо напредује саперски рад. **Скобељев** постао командант 13., **Зотов** 12. корпуса, **Имиритински** шеф ђенералног штаба кнеза Карла, а **Гурко** заповедник кавађерије код Плевне.

БОЈНО ПОЉЕ.

Догађаји у Јерменској после дуге почивке опет су почели у неколико да занимају свет. Ал сада то већ не може никад бити у оној мери, у којој беше у почетку руско-турског рата, док је јужна армија још у Румунској боравила, спремајући се за прелазак преко Дунава. И тада су истина догађаји у Јерменској били предигра само, знало се, да ће одсудне коцке овога рата пасти на другој страни, на европском земљишту, ал тада је поход кавкаске војске у Јерменску имао као новина своје дражи и могао је уз то послужити као мерило за будуће догађаје у Бугарској. Пад Ардахана, опсада Карса, све је то у недостатку других ратних вести у пуној мери занимало духове. Уз то је поход кавкаске војске имао такође и своју политичну страну од општег светског интереса. При напредовању руском у Азији цео је свет упро очи на Енглеску, јер је сматрао да ће на том месту бити за ту државу камен спотицања ил попустљиве мудрости према Русији. Тада се почело о тако званој демаркацијоној линији да пише и говори.

Сада свега тог интереса нема више рат руски у Азији. После велики догађаја на бугарском бојишту свет се навикнуо, да сматра оне азијске догађаје као споредну ствар. Није више од интереса ни то, хоће ли Русија за толике жртве своје тражити територијалне накнаде у Азији, заокружење свог тамошњег земљишта и добитак батумског пристаништа на црном мору. Та ће питања истина задобити своју важност опет, кад настане време, да на место рике од топова дипломација узме источну ствар у своје расправљање. Тада ће се и опет износити начело интегритета турске царевине и опасност од Русије, ако би се овој уступци чинили ма и на самом азијском земљишу. За сад пак, док рат траје, и док је у оваком развитку, каквог данас видимо, сва та питања као и сами ратни догађаји у Јерменској могу за читалачки свет само од споредне важности бити. Судбина источна не решава се око Карса, него на висоравну између Дунава и Балкана. Ту ће се досудити, на коме ће останути царство.

Осим тога и сами последњи догађаји ратни, наиме битка на вису Јањи по своме развоју, није тако одлучна била, да ће се отуд милитарна ситуација у Јерменској наскоро и битно што променути. Резултат је тих бојева најновијих тај, да ће и опет по свој прилици при старом стању остати. Руски центрум, који је логоровао између Карса и Александропоља, отворио је своје нападаје на турску војску.

Муктар паша налазио се у положајима, које је у последњим недељама добро утврдити дао. Руси су 2. окт. п. рим. отпочели комбинован нападај, којем се Муктар очевидно није надао. Лево турско крило ослањало се на друм из Карса у Александропоље, десно пак на пограничну реку Арпачај. Висови, који између тога леже, били су најважније позиције Муктар-пашине. Лорис-Меликов демонстровао је на један од тих висова назван Ичтепс, а озбиљно је напао на висове Јањинске, очевидно у намери, да Муктара отера од његове природне повратне линије у Карс.

Турски центрум на вису вел. Јањи био је већ после неколико сати још тога дана у руским рукама, ал' ни на левом ни на десном крилу немогаше Лорис-Меликов успети, јер се ту Муктар био добро осигурао. 3 октоб. покушавао је Муктар, да опет натраг заузме изгубљене позиције, ал' тога дана немогаше успети. Телеграми бојни кажу бар, да су обе стране остале у положајима, које су заузеле 2 октоб. у вече. Сутра дан су опет Турци покушавали срећу. Како је испала тога дана њихова акција, о томе нема опширнијег извештаја са турске стране и ако туркољуби трубе о некаквим победама. Руси међу тим кажу, да су својевољно напустили задобивене позиције због оскудице у води. Губитци руски по званичним извештајима из Карајола износе 3400 људи, а и Муктарови неће мањи бити, јер је и он узалудно јуришао 3. и 4. октобра. Судећи по тим губитцима могло би се помишљати, да ће на томе бојишту опет за неко време настати почивка. За сад су обе ратујуће странке у својим позицијама.

Пред Плевном почело је пре неколико дана живље кретање. Једна турска колона с тајином заустављена је на путу из Софије у Плевну. Барутана једна у турској редути прснула је у ваздух од руског метка. Пуцало се из топова такође и ноћу. Званична вест, да је руска војска на Јантри од повлачења Мехмедовог поступила у напред потврђује се.

Из Цариграда је стигла вест, да је Мехмед Алија са Ахмед Ејубом стигао онамо. Дакле је и овај други скинут и заменуће га по свој прилици Фазли-паша. Ахмед Ејуб није подпомагао Мехмедову офензиву довољане, а уз то је позната његова саревњивост са Сулејманом још из прошлог српско-турског рата, те ће тако обоје бити узрок његовог свргнућа. О промени бојне ситуације на тој страни услед постављања Сулејман-паше за врховног заповедника пише нам бечки дописник:

(Т. С. В.) Беч, 6. окт. п. р. (Пад Мемед-Алије и ситуација на бојном пољу.) Војени савет у Цариграду, који руководи операције на бојном пољу, збацио је Мемед Али-пашу и поставио је за команданта дунавске војске досадашњег заповедника балканске војске, Сулејман-пашу. Команду над балканском војском добио је адмирал Реуф-паша, који је оно при првом преласку Руса преко Балкана толико се пута морао сузбијен повлачити натраг све до Адријанополја.

Узрок паду Мемед-Алијином ваља тражити у његовом поразу код Црковне, а уз то произвело је његово повлачење иза Црног Лома највеће негодовање меродавних кругова у Цариграду. Одонуд му је дошао налог, да по што по то узме офензиву, да продре до Бјеле и да спасе Османа, који као да је већ у највећој нужди. Мемед Алија дуго је окленао, док је приступио к извршењу датог му налога, но да би успео у свом подузећу, умолио је Сулајман-пашу, да се овај окане Шипке и да заиђе у Габрово, те да тако обојица, спојивши се и умноживши своју силу, заједно отпочну оперирати према наследниковој војсци. Но Сулејман, који је добио из Цариграда налог, да пошто по то форсира Шипку, а уз то нехотећи послушати свог супарника Мемед Алију остане пред Шипком. Мемед-Алија доспе до Врбоке на Баница-Лому и до Црковне. Но не имајући доста војске против двапута силнијег непријатеља, а неимајући потпоре ни откуда, а најмање од Сулејмана, Мемед-Алија буде потучен и повуче се услед тога иза Црног Лома. Заповеђена му офензива и продирање на Бјелу беху осујећени и тако нестрпљиви и разним упливима и интригама изложени ратни савет у Цариграду декретира, да се Мемед-Алија збаци, а да се на његово место постави супарник му Сулејман, који је — као што се чује — много допринео паду Мемед-Алијином. Он је Мемед-Алију, у коме је само видео туђинца (Мемед-Алија пореклом је Немац, а звао се Детроа), мрзио из дубине срца свога и оцрнио га у Цариграду, тежећи да постане заповедник дунавске војске, што је доиста и постигао.

Рекли смо у последњем ситуационом чланку да ће руска војска на истоку држати се дефензиве из разлога, што је намера главне команде, да по што по то побије Осман-пашу. Но у исто доба — рекли смо — да ће и Мемед Алија, осетивши надмоћ непријатељеву остати у дефензиви у одиста врло згодним позицијама својима између Рушчука, Лома и Шумља.

Са падом Мемед-Алијином ово се променуло, јер ће Сулејман следујући које из Цариграда добивеним налозима, које и понајвише нагону карактера свога одмах и безобзирно прећи у најжешћу офензиву, као што се то приватно већ и јавља. Сулејман паша је љут и жесток, има иницијативе и енергију у извршењу својих намера, енергију и истрајност, која већ прелази у тврдоглавост. Као на Шипку тако ће и овде ударити на јако утврђене позиције наследникове на Јантри и покушаваће више пута да продре не жалећи ни највеће жртве. Према оваком противнику Руси ће морати у својим добро утврђеним положајима прикупити велику силу и тако одбијајући вазда Сулејмана, војску му слабити као на Шипци, а међу тим продужити бомбардовање и блокаду Плевне. Врло је могуће по мнењу стручњака, да ће Сулејман-паша, непрестано нападајући на позиције наследникове истрошити се и малаксати, а тако исто Реуф-паша на Шипци, и да ће тако још снажна и свежа турска војска мало по мало бити онеспособљена, не само за офензиву, него и за дуготрајућу дефензиву у случају ако после пада Плевне Руси офензиву узму на исток и југ.

Свакако су се падом Мемед-Алијиним променуле ситуације на бојном пољу, бар на источној страни његовој; — да ли у корист Турака, то ће туркољуби допустити, да са обзиром на досадашње Сулејманово деловање, посумњамо. Мемед-Алија бар је одржо војску интактну — жестоки и безобзирни Сулејман жртвоваће је у превеликој жудњи, да стече и себи име „Гази-је“, којим су одликовани другови му Осман и Муктар.

(*Црногорци и Арбанаси.*) Из *Скадра* пишу „Пол. Кор.“: Црногорци се једнако труде да задобију за се симпатије хришћанских арбанашких племена. Но супротне мере турске владе пре ће учинити, да се католичка арбанашка племена придруже Црној Гори, него сва заузимања црногорска. То се потврђује овом чињеницом. Католичка племена Хоти, Кастрати, Скрели и Груди готово су дошли били у жестоку опреку са земаљском владом, па су већ хтели да пристану уз Црну Гору, која им је обећавала сваку помоћ. Али валија им опет попусти, те су се сва та племена тим попуштањем дала наговорити да опет иду у бој против Црне Горе. Хијас-паша (знатан Арбанас из Дибре и вођа башибозука) добио је од валије налог, да саопшти тим племенима, да ће им захтеве испунити, али да они морају за то поћи против Црне Горе у бој, који ће само неколико дана трајати. И доиста су се та племена 8. септ. борила против Црне Горе, те су својом крвљу посведочили своју верност према влади. Вели се, да су Црногорци 14. септ. посели земљу племена Груда, да су им попалили куће и растерали становништво, да покажу осталим племенима, каква их судба чека, ако се не окану војевања против Црне Горе. Из поузданог извора дознаје се, да су се хришћански Арбанаси из Шоле и Шоша виђали у Црној Гори, и да је кнез црногорски послао више перјаника у та племена, да их обећањима придобије на своју страну. Та племена живе на десној обали Дрин-реке и њихово је пријатељство од велике важности по Црну Гору, јер они владају над друмом, што води у Призрен.

— О операцијама, што ће их Црногорци предузимати пишу „Пол. Кор.“ Већ се показују знаци, да ће Црна Гора отпочети освојење Подгорице. 14. септ. концентрисани су сви бродови на Бојани и на језеру око Подгорице, да би се могла пренети војска у Мурвчи на десној обали језера. Турци су дознали, да Црногорци хоће да поставе тешке топове на висовима код Мурича, којим су ради да спрече пловљење турских пароброда на горњем језеру. У осталом морају се и све трупе, што нису нужне за гарнизонску службу, извести из Подгорице, јер Црногорци теже за тим, да окупирају Хоте и да заузму пут, што води у Подгорицу; тиме би се јако отештало довођење хране из Скадра у Подгорицу, те би гарнизон и остала војска била упућена само на храну у Подгорици. Командант ће дакле морати 5—6000 сувишне војске уклонити из Подгорице, јер ова неће ништа хаснити, него ће само трошити храну. Енглеска влада послала је два официра у Скадар, који се имају осведочити о војном положају и обранбеним средствима турским у Арбанашкој, и о томе извештај поднети. Види се, да се Енглези све мање уступчавају, да Турцима отворено помажу и иду на руку.

— Руски дописник листа „Temps“-а, Максимов, прича како је са ђенералом Скобељевим пред Плевном награмсао. Максимов је из јутра пратио како се битка развија, ал на њега наиђе изненада ђенерал Скобељев и позове га да иде с њим напред. Максимов се наравно устезао, јер као дописнику није му спадало у дужност да лети под куршуме. „Али“, приповеда он сам, „ђенерал ме тад погледа чудноватим погледом, не рекав ми ни речи. Да ли беше нечег магнетичког у погледу му? То не могу казати. Доста да се нисам више заустезао нити плашио. На неколико корака пред нама паде један човек смртно рањен. Ја хоћу да се вратим, али ме ђенералов поглед и опет прикова. Ишао сам једнако напред, и не знам ни сам докле би тако с њиме ишао, да нисам на један пут осетио неки потрес на себи. Погодио ме куршум у руку. Тиме сам добио право да се вратим. Сад тек појмим, да „ђаво“ у човечијем облику може чинити са својим војницима, што год хоће.“

НАШИ МИРОТВОРЦИ.

? — Карловац 22. септембра.

У ово кобно доба ђе се ратује оружјем и пером готово по цијелом свијету, неможе човјек остати равнодушан пред том крвавом позорницом у опште у томе вртлогу људских страсти и страстних снова свакојаких. Заиста немош мировати. Што су стари Јелини законом грађанским налагали, да сваки мора своју фарбу очитовати и у своју странку уврстити се када је у питању општа судба; што Турци својим алкораном налажу, да се гинути мора за свеца Мухамеда — то је познато. — У нас Срба, мислим, нема ни једно ни друго, осим има позната кнежева клетва: „Тко не дође на бој на Косово . . . . . рђом кап'о док му је коњена!“ Па та морална обвеза живи и данас у срцима васцијелога народа српскога, она ствара тај природни немир у нама.

Па ни близу нијесмо да се крвави мачеви у своје коре поврате, баш противно од тога. На бијелу Оногошту кликује српски соко: „Напред!“ Ђеца наша овамо распјевала се више но икада, а чудна им пјесма: „ . . . У суботу на вече, сјео султан па плаче . . . а Черњајев лулу пуши па градове руши . . . Хорватовић коло свира, ej! Турску бомбардира.“ А да и не спомињемо заталасано море руско и раздражени апетит хришћанских бораца око Плевне . . .

Тек прилике ратне расту на истоку, а на западу се француски лав почима да буди против црне аветиње солдачко-поповске, да свети свога мученика Гамбету . . . С тога и велимо: „бог ће дати па ће добро бити!“ Али ми се миру скорих дана не веселимо. Управ народ српски не може желити повољнога мира из садањег ратовања. Један поглед на очајну Босну; па смо оправдали што рекосмо. Ено, јежовите и њихови шпијуни попише крв српскога мученика Давидовића, продадоше Деспотовића и његове другове, а унутри по Босни немарим понављати што пере фратори и њихови помагачи крштени и некрштени Турци. Куд ли би се ђела сиротиња раја, да се она јадна из зла у горе поврати а са табожњим миром на хартији?!

Него да превернемо лист, па ћемо се врло брзо увјерити, да тако исто изгледа са овом другом врстом ратовања т. ј. на перу и језику. Мађарија је тако далеко нафркана, да се онамо Срби сваки час боје најгрознијих призора од „Каварне.“ . . . У Ердељу мирише на барут . . . толико је бар јавно познато! Па нека би било само толико, да су „браћа турска“ окресали пиштољ у празне прозоре српске у Бају, помладили своје тавнице са Србима по Суботици тек онако ћефа ради, да им јаче одјекне њихов „чок-јаша падишаху“; па нека буде и толико, да је у Ердељу „хирургична“ операција Клапке послужила мјесто написане „квите“ за примљено злато инглеско: — опет разабире се из министрових речи, да г. Тиса нема праве куражи да своје жандаре онако туда натури жустро, као што је јуначина био по Новом Саду, Панчеву и већ свуда против Србаља! А о лојалности тамо не може се после Кашавских сценерија ни зборити!..

Такови је тај пернати ентузијавам по Мађарској, сушти су то текутови, који су кадри своје „ћурке“ да утишају и заморе. Ту се игра по грофовски „va banque“!... Да су та господа у своје време само све десету Милетићеву чути хтјели, њима би данас мирније било око срца, нити би њих морио страх од те мале Србије и пред „Плевном“ бајаги „поражене“ Русије. Ми нећемо узети на себе да погађамо, колику ће вредност бурзијаши тијем политичнијем „швиндлом“ укресати у папирнату вредност турских новаца; али смјемо и без савахане пророчке на прво слутити, да ће Тисом доста воде протећи, док се социјални мир поврати по Угарској, а да и неспомињемо, колико је ту земљу мађарска туркољубивост код просвјетљених народа дискредитирала. А иде коло наоколо!...

Па тај друштвени рат наведен је и на Тројединицу. Жуч је проливена по цијелом народном организму. Ратом тијем управљају невидљиве руке. А што избија на површину, било језиком или перетом, то је тако фино испредено и завијено, да се с мјеста знати може, е су то штудиране главе, којима је план и задаћа далеко замашнија, не о што је било н. пр. са Кватерниковим „пучом“ на Раковици т. ј. Кватерних је масним језиком преварио и намамио крајишнике на оружани устанак, те су они мушкетани. Али и Кватерник је платио својом главом тај „родољубиви“ подхват; да ли с вољом или за невољу — то је све једно. Тек је он запечатио своје труде са својом крви. Неко у оно доба рече, „да је ту погинуо задњи поштени Хрват.“

И данас можеш то подписати; јер је Кватерник имао идеју своју, коју је он знао заоћети тако, да је она њега заносила. Око њега плазише све саме пијавице, а родољубља ту није било. Па осим које те главе у скромном кутићку неостаде Кватернику и његовој фантазији достојна премца међу „великим“ усрећитељима народа.

То је наше најпрече освједочење. Па док нам неизређају прно на белом данашњи загребачки корифеји свој програм народни, док не кажу шта разумјевају под називом своје „хрвацке државе“, дотле држимо ми, да они пале и жаре по народу а и сами не знаду камо пламен тај захватити може. Заиста су разширили вјерозаконску омразу, то се вади по цијелом друштвеном животу. Као прорачунато иде то. Туркофилски гласови са ратишта одушевљавају њиове слојеве. Детаљ је ту излишан . . . .

Толико препоручили би смо г. путнику у „Застави“ број 144. да изволи уважити, те неће Србе корити „е небирају речи у јавном своме зборисању.“ Не помаже то, поштовани пријатељи! Тиа се неоканише свога *старога* плана, а Србљи су намјењена жртва. Па незнамо да би још тако жестоке речи с наше стране могле „вређати“, како рекосте, када се знаде да је у старој књиги писано: „према глави и оца по глави.“ — А тко ће нам у својој хуманости рећи, да је „Каварна“ крвава грознија од свега, што се пери на Србљима па од толиких вјекова, на посе од неколико год. Да то чине грубе силе попут башибозука и Черкеза, још би се подносило; али се ту крв на памук пије! Узмите само да је дозлогрдило Његовој преузвишености г. владици Штросмајеру слушати и читати што Србљи морају да трпе, те је исти господин у својој испосној посланици преклињао те „учене и фине“ литерате и журналисте, да се окану свога абенога посла. А како да не ускипи невољна жртва и нејаукне од тешке муке? Само рад примјера да подсјетим г. путника, како је наш један г. владика на свој рачун наравно, слоги и миру за вољу одрицао се свију светиња народни, а задржао једну „јерархију“, па шта је пожњео резигнирајући тако? Одвратише му са фином иронијом, која гласи по речима самога „Обзорова“ уредника овако: *„владика не зна што му се код куће ради.“* Па кад не стиже још никада на толику похвалу дужна захвалност, онда се знати може како акције стоје..

Summa summarum овако стојимо: Српска кућа вољна је да својим животом дише и живи, и за то што држави не остаје дужна ни крви ни новца, то суди да је право да се богодана и држављанска њена права респектују и стварно подпомажу по дужности, а не бајаги од неке милости, те се још иште од српске куће, да се одрече свога народнога имена и цијеле светиње своје. Све претње, грдње, денунцијације, тавнице и сав терор неће српској кући отети прађедовске вере и закона. У српској кући данас пјевају најрадије ону познату хрвацку пјесму:

„Сам ћу палит кров над главом,
„Приправит си гроб горући,
„Нег да туђин мојим правом
„У мојој се бани кући.“

То ваља разумјети право. Било је Хрвата свјестних, они љубише нашу Тројединицу, знадоше за краљевине три: Далмацију, Хрвацку и Славонију. То знаду и љубе Србљи у Тројединици увјек, јер су им ту најсветији гробови њиови. Па код тога стојимо, и на томе је основу мир могућан. Али Србљи неће никада пристати у то, подмукло коло, које оће alla Кватерник на Раковици да се Србљи даду стрељати за превратне сањарије великих Хрвата. Тако нека нас разумјевају наши миротворци!

Другом приликом упозорићемо по ближе на наше домаће потребе, које су јамачно и г. путнику познате.

ТЈЕРОВ ПРОГЛАС.

Републикански листови у Паризу саопштили су ових дана проглас Тјеров бирачима деветога паришкога округа са нотом, коју је потписао г. *Мињет*, пријатељ покојников:

Ми смо у артијама господина Тјера нашли следећи спис. Он је читав написан његовом руком, први део могао је још прегледати. Остатак хтео је ревидирати баш онај дан, кад нам га је отела смрт. Ми се нисмо усудили мењати последњих мисли господина Тјера, а саопштавајући тај спис, који је он сам определио за јавност, одговарамо само његовим намерама, које су се увек биле тицале истине и јавног добра.

Проглас гласи:

Моји драги бирачи! Комора заступника, која је била изабрана у фебруару 1877, недавно је у мају 1877. од владине власти пред Француском оптужена, осуђена од сената и упућена на земљу, на свога јединога и надлежнога судца. Тако почиње сада за њу право законите нуждне обране, и ја сам вољан вршити то право за своје другове и за себе, у ком почетку недвојбено ни једна моћ не може и неће ми стављати ограда. Што се мене тиче, то сам ја тако слабо учествовао у радњама распуштене коморе, да мислим, да могу остати непристран сведок онога, што је она учинила, и ја неоклевам с њеним разборитим председником, господином Гревијем, изјавити, да она ни једнога часа није престала учинити се за Француску велезаслужном својом разборитошћу, умереношћу, домољубљем.

Два су министарства дакако подлегла, од кад се она састала, али је ли повод било њено држање или држање власти, којима је била насупрот стављена?

Прво од тих министарства скршило се, како је изјавио његов поштовани председник, господин Дифор, услед држања сената; друго услед раскршћења извршујуће власти са народним заступством, онога еклатантнога раскршћења од 16. маја, које је дошло тако изненада и које је до сада врло недостатно разјашњено. Тражимо то разјашњење у самим чињеницама, које ћемо у кратко, али искрено представити.

Кад се та комора — прва, која је била изабрана од кад је успостављена република — сакупила у Верзаљу, могло је додуше бити неке бојазни, ако се мислило на мноштво, на знаменовање питања, која се имађаху предложити народним заступницима, којих је већина била нова и још слабо вешта у расправљању јавних ствари. Могло се заиста бојати: 1. да ће на очиглед ванредних терета, које оставише републици пређашње владе, тешкоћа, да се ти терети праведно разделе, дати сновати нове порезне основе, које се противе правим финанцијалним начелима; 2. да ће потреба, да се са истодобним оружањем свих европских народа једнако корача, произвести средства за рекрутирање, која шкоде добром устројству војске; 3. да ће јавне политичке изјаве становитих прелата напрема сусједним народима, или становите продрљивости свећенства, које се недаду сложити са старим начелима француске цркве, дати повод претресивању, које би се ради добрих одношаја између државе и цркве, морало жалити; 4. да ће услед опште узрујаности, у коју поставише Европу источни догађаји, француска трибуна, која се под монархијом тако на далеко чула, и под републиком показивати једнако деловање и да би отуд могле настати нове тешкоће са уздржање мира; најпосле 5. да ће држање већине сената против коморе заступника, њена склоност да у свим питањима заузме положај противан познатим чувством изабране коморе, њено представљање, које се показало толико често под монархичним обликом владе, најпосле њена продрљивост, да се крепко меша у дозвољивање прорачуна, произвести опасну неслогу међу јавним властима. У том погледу била су по свуда раширена најцрња прорицања. Што се мене тиче, то ни ја нисам био без страха, премда нисам био тако склон предвиђати препирке, којих нисам могао желити.

Гледе војске било је предложено, да се време службовања снизи од пет на три године, и та комора, о којој се мислило, да настоји разрешити стојећу војску, именовала је одбор, који је забацио тај предлог, тек што је био стављен.

Што се тиче црквених ствари, то се прорачун богоштовља усљед чудноватог састанка околности расправљао баш онај час, кад је јавно мнење било силно гануто пастирским листовима неких прелата. Но тај прорачун изашао је из наших руку повишен за више стотина тисућа франака; прихваћен није био никакав предлог, који би претио конкордату, а оне пастирске листове, које сажаљеваху сви увиђавни католици, стигао је само тај врло благи укор, што је комора преко њих прешла на дневни ред.

Али, вели се, било би боље, да се о њима у опште није говорило. То је истина, но ако се о том није имало говорити, онда их није требало издати. И даље, да је барем након првог издања стало перо наших прелата! . . Али за првим, сљедио је други, жешћи пастирски лист; трећи се приправљао, те се морао спречити злочест почетак, који је својим говором био опасан миру духова изнутра и миру споља.

Успркос тих заћевица, ми опетујемо то, прорачун богоштовља није био умањен већ повишен; конкордат остао је недодакнут, и сваки неугодни говор, који се на то односи, био је одстрањен или скраћен.

Што се тиче вањских ствари, то од тога одјекнуше истодобно све трибине Европе. У Берлину, у Риму, у Лондону, у Београду, у Букурешту и Атини бијаше бескрајних вођања о источном питању. Свако је говорио, сами дипломате, који су навикли ћутати, одабраше обалу Боспора, да се чује њихов глас. Европа је могла судити, је ли то корисно по мир. Само Париз ћутао је, а у нашој комори заступника, која је, још млада, могла бити зналичка, бијаше само једно мнење: ћутати; није као да се много чудила вештини наше дипломације, већ да недоприноси к општем покрету новим узрујаностима.

Онда је био још један даљи предмет за неугодне расправе, којих се ваљало клонити, на име о одношајима коморе међу собом. Будући се у истину видило, како је сенат био ревностан да бира кандидате, који су републици били отворено најнепријазнији, и како је радо узимао предлоге, који се највише противише мислима коморе заступника, то се не би било чудити, да је комора подузела репресалиа, именито оном згодом, кад је сенат исправио буџет. Шта се на против годило? Сенат је к прорачуну поставио седам исправака. У Енглеској кућа заступника није никада у финанцијалним стварима господској кући признала каквог права, па ако ова у овој ствари наводи коју корисну идеју, то јој никада није допуштено, да је уведе као исправак; да се она припусти чека се, док се та идеја поврати преко куће заступника. Та чињеница бијаше позната свему свету, њу су наводили речити гласови; међу тим буде на наваљивање Жил Симона признато право сената, премда се много обарало, и од седам исправака комора заступника примила их је пет. Рећиће се: то се учинило, јер је сенат имао право. Нека буде, али предпоставив и то, комори заступника морала би се признати заслуга, да се она сама осудила. Ми питамо свакога, који имаде у срцу нешто правног чуства, је ли се сенат, коме је комора заступника толико попуштала, показао за то захвалним кад ју је распустио. У осталом чекајмо још неколико дана; осуди сената, која је осудила комору, до скора ће опет судити земља, која је свима нама судац, највиши и последњи.

То су чињенице, које су познате у Француској и у читавој Европи! Како се дакле може протумачити непријатељска навала против коморе? Вели се, да је она била радикална. Радикална! Шта ће рећи та, барем у Француској, нова реч, која је овај мах истом уведена у наш политички говор? Више се неговори о социализму, и то се добро чини. О социализму могло се и морало говорити, кад се у Француској сваки дан претресивало право властности, право на радњу, прогресивни порез, једнакост плаћа, безкаматни и неограничени кредит. Те речи сада су код нас заборављене, али оне се другде изричу. Моралне епидемије као и физичке трају неко време, и владавши у једној земљи, прелазе у другу. Социализам прешао је у суседне моћне и славне земље, где се тиме баве, а да га се ипак не плаше, јербо добро знају, да прави или прихваћени страх епидемију само опаснијом чини, и појми, да против моралних епидемија није успешно ни једно друго средство него време, разбор и слобода. На тај начин ми смо се опростили социализма, и тако опростиће га се у свим земљама, у којима се шири. Радикализам, реч, коју сада употребљују министри од 16. маја, — шта знаменује та реч? Разумева ли се под њом становито схваћање демократичког духа, које би се протезало на грађанску управу, финанције, устројство војске, религиозне ствари, на одношаје власти једне према другој, подизање комора у вањску политику, и против кога би се морало опирати, баш као што би се морали опирати и комори, која би се дала на то занети?

Али комору, која и не претреса доходарину; која не дира у трајање ратне службе; која дозвољава трошкове свих богоштовља, које је признала држава, и знатно повисује дотацију католичког богоштовља; која се на очиглед неваљалих дјела становитих бискупа ограничује на једноставан укор, дочим би све остале држављане за така дела стигле тешке казне; која се, далеко од тога, да си допусти индискретно мешање у државну политику, устручава интерпелирати министра вањских послова; која је, далеко од тога, да не познаје граница власти, сенату признала права, којих Енглеска непризнаје кући лордова, и брижно штеди високу комору, која ње није штедила, такову комору звати радикалном — не, моја господо министри, то ви можете рећи, али ви тога не мислите.

А ако се од тих начелних питања пређе на становита пригодна питања, која се подигоше и из којих непријатељи републике надаху се учинити повод препирци и саблазни, као што је амнестија или закон о вишој обуци, што се онда догодило? Шест година седише ратни судови у перманенцији и изрицаху сваки дан пове осуде против људи, који се повратише радњи или бијаху приправни к њој се вратити, и они се удалише од ње, на место да се трајно с њом свежу. Прогонствима морао се учинити крај, и комора је то учинила. Други осуђеници комуне, депортирани у далеке стране света, дадоше најбољи знак кајања, обрађујући поља и допустив да за њима дођу њихове обитељи. Ови се мораху праводобно помиловати, и комора препустила је самој државној власти да им удели помиловање, да имаде код тих сметених глава заслугу и да помиловања небуду порицање правосуђа. На место прорицаних и можда жељених немира показало се ненадано умирење. Врло бистри духови, либерални и религиозни у добром смислу речи, сажаљеваху устројство двоструких виших учевних завода, световнога и католичкога, којима је обоим била тенденција, да у народу овековече обстојање двојух народа, и они би у интересу народног јединства били желели, да закон о вишој обуци непостоји. Други, умеренији, жељаху да се на то ограничи, да се држави поврате права, која јој припадаху у погледу подељивања академичких степена. Комора заступника, наклоњена најумеренијем решењу, придружила се последњем мњењу. Али сенат се устручавао повратити држави њена необорива права. Комора није при том устрајала и о правима државе небијаше више говора.

Али рећи ће ми се: ви заборављате на оне мрске призоре, који се ту догодише? О не, ја на њих нисам заборавио. Ја сам их такођер гледао: они су најодурнији и најсмутљивији између свих, којима сам присуствовао од половине столећа. Ја

сам видио како се вређао пословни ред, грдио председник, који си није могао прибавити ни послуха нит је могао бранити своју част. Јест, ја сам све то видио. Али зар се ти призори могу пребацити распуштеној комори? Није их она изазвала, већ су их против ње изазвали њени непријатељи, који се сјединише, да оборе републику; па ако она у својој срцби тих непријатеља није одмах сломила актом ауторитета, то се догодило не ради слабости, већ из здушности према њеним властитим непријатељима.

Али пустимо то. Не пита се за кривицу коморе. Она није имала неправо. Све, што се о том говорило, није ништа друго него лаж. Ставимо на то место истину, и земља, пред чијим се оком све догодило, њу ће признати и гласно исповедити. Истина вели ово:

Године 1873. кад се видело, да је опет ред у управи, војсци, финанцијама, да је земљу оставио непријатељ, подигао се један глас из свих странака: Време провизорије, говорило се, прошло је; дошло је време, да се конституира, то јест, да се свакој странци, којој је додијало чекање, даде влада њеног избора. Али бијаху три монархичне странке и само један престол. Морало се дакле оканити тога, да им се задовољи. Што се мене тиче, то је моје мњење било ово: монархија бијаше немогућа на очиглед тројице просиоца моћи. Република бијаше недвојбено тешка, али разборитошћу и мудрошћу ипак могућа. Републиком могла се Француска опет подићи. Ја бих био желио, да се ово питање није потакло, али оно се већ није могло уклонити. Једноставни заступник, изабран од својих другова за председника републике, ја сам поставио то питање, недопустив си његовог решења. Ја нисам могао гледе тога ништа учинити. Три монархичне странке, сложне у својој заједничкој основи, да се противе учвршћењу републике, предложише скупштини, нека ме остави, а будући да се ја нисам осећао мање присиљеним, да се с њом растанем, то сам захтевао одпуст, на који мој наследник није требао чекати десет часова.

(Наставиће се.)

ДОПИСИ.

Петроград 21. септембра 1877. Сад, кад се руска војска са ретком и безпримерном храброшћу бори на Дунаву и за Кавказом против дивљачких орда азијатског варвара, кад наша руска браћа проливају потоке крви за слободу потлачених хришћанских народа на балканском полуострву и кад сва Русија чини громадне жртве и напреже све своје силе да ослободи сиротињу рају од зулума и деспотизма зверских крволока и људождера царградских — неће бити без интереса и за српску публику новости из руске престонице. Ја ћу се старати, да увек јавим оно, што је заиста било; нагађања и претпоставке избегаваћу у колико је могућно више. Официјални руски извештаји биће главни извор, из кога ћу црпити податке за своје дописе. Гласове, који се пуштају у свет различним аферистима с извесним циљима, оставићу њиховим творцима, да се с њима теше. После овога могу прећи на саму ствар.

Јуче је довезено овамо жељезницом из Москве тело генерал-мајора Владимира Михаиловића Добровољског, који је — као што је познато — погинуо јуначки у бој под Плевном 30-августа. А данас је с величанственом пратњом пренешено са московског колодвора у Александро-невску лавру, где ће и сарањено, не далеко од места, где борави вечни санак црногорски владика Василије.

Званични телеграм начелника штаба кавкаског војеног округа јавља, да је у средњем и јужном Дагестану букнуо устанак. Појавило се неколико чета, састављених већином од планинаца — Лезгина. У аулу Лаваши 12-ог септембра појавила се усташка чета од 6 хиљада људи. Али су све чете растурене војском руском, коју је довео из Терске области полковник кнез Никашидзе и устанак „у Дагестану готово је свуда прекраћен и угушен.“ „Голос“ мисли, да се устанак још може поновити све донде докле руска у Кавказу не стане нападати на Турке, те саветује, да се што пре на азијатском бојишту пређе из офензиве у дефензиву.

Са Дунава главнокомандујући својим телеграмом од 19. септембра јавља, да је кавалериско одељење генерал-аљутанта Манзеја, послано генералом Цимерманом на рекогносцирање к Татар-Пазарџику, разбило 14. септ. једну чету од 500 Черкеза код Чубуаг-Кујуса. 15. септ, оно се приближило к Татар-Пазарџику, потиснуло 700 Черкеза, нанесавши им јаку штету, и зауставило турску пешадију, која се јавила из шуме, артиљеријском ватром. 16-га се то одељење вратило натраг, разбило успут 300 Черкеза и прошав за 4 дана 200 врста, зауставило се на пређашњем месту. Из рекогносцирања дознало се, да је Татар-Пазарџик утврђен и поседнут турско-јегипатском војском.

Порта не допушта, да се из Беча Дунавом превезе за Русе материјал, потребни за грађење топлих зимњих барака за рањенике, јер о томе нема ништа у Женевској конвенцији! Како се Порта брине о женевској конвенцији, познато је већ целом свету. А сљедећи пример служи само за то, да увећа и онако већ страшан број сведочанства о турском зверству и нечовештву: на 100 хвата пред гривицком позицијом и на крајњем левом крилу руске војске, што је око Плевне, лежи цела хрпа мртвих тела, трупова. С тога су Руси неколико пута дизали белу заставу, као знак да желе скупити и сахранити трупове; но Турци за то не ће ни да чују; они су увек одговарали ватром из пушака и топова.

Из Беча специјални кореспондент „Голоса“ телеграфише, да је полицајским истраживањем дознато и доказано, да су састављањем мађарског легиона у Трансилванији руководили чланови крајње левице мађарског парламента, а главни покретачи те ствари били су Гелфи, Кошут и Кланка (па ма колико се он изговарао и одрицао). Даље, да су новце на састављање легиона дали Инглези Борне, Бетлер и још некакав лорд, чије име још једнако остаје непознато. Најзад, да је инглеска влада такође имала уплива на сав тај подузетак, јер је она послала Митад-пашу у Беч с циљу да покуша зблизити Пољаке и Мађаре и подговорити их на устанак. Пасиван положај Пољака уништио је сав план или бар зауставио његово остварење. Много сандука с оружјем арестирано је не само у Мађарској већ и на бечком колодвору.

У Трансилванији, између осталих, ухапшени су и два пуковника хонведска. У области шеклерској тим поводом размештена су два пешачка пука. —

Са Србијом и Грчком руско је друштво јако незадовољно. Како јавна штампа тако и сви кругови овдашњи, па и прости народ, с неким презрењем говоре о Србији и Грчкој, где људи умеју само да вичу, лармају и говоре о некој енергији, о вечним спремама, о скорој објави рата и т. д. али да ништа у самој ствари не раде. Колико је истине у овим и оваким укорима лако је видити. Ја са своје стране имам да кажем само ово: онај, ко хоће да је слободан, мора се сам ослободити. „Слобода се не поклања“. Њу нам нико не може даровати, као слепцу крајцару. Њу ваља завојевати, ваља је сопственом снагом задобити. И што је скупља она, што се с већом муком стече, што се више жртава принесе ради ње, што се с већим усиљавањем добије — тим је она дражија, слађа, милија, тим је више умемо ценити, тим ћемо се боље умети њоме користити. Ако Србија и Грчка мисле икада остваравати своје мисије, ако се не мисле одрећи од својих историјских задаћа, онда је сад време да приступе савезу руско-румунском. Србија је, истина, прошле године много жртвовала, али зар је то све што она може учинити? Зар лањски неуспех да јој веже руке на свагда? Народ, кога малени губитак доведе дотле да заборави и на своју прошлост и на своју будућност, није достојан имена народа: то је пре гомила бесвесних људи него ли народ... Они, који руководе народом, ако не умеју да се користе приликама, нису достојни да буду руководитељима народним...

Из Париза телеграфирају, да је републикански комитет 9-ог паришког округа, под председништвом Гамбете, обнародовао писмо, у коме он изражава поверење г. Гревију, и формално му предлаже да заузме место Тјера, као глава Француске демократије, те да руководи већином 363 републиканска депутата. **К.**

— н — **У Срему** 20. септ. — (*Г. Хлуп при избору општ. начелника у Чалми. Накнадни избор и г. Будисављевић. Управа манастира Шишатовца*).

Под председништвом г. Хлупа тајника поджупаније румске, требао се је дана 11. септ. избор општ. начелника у Чалми обавити. Компетената било је доста и предоста а понајвише такви, којима је способност у одправљању начелничке дужности мањкала. Одборници пак договорно, као заступници појединих општина имали су на уму ту околност да се изабраном општ. начелнику годишња плата у неколико редуцира, ли ради тога, што је грдан трошак и што су државни и општински прирези тако нагомилани, да је фактично у данашњем оскудном времену тешко издржати. Пошто одборницима слободно право избора а исто тако и право повишења и спуштања плате припада, то је њихово понашање у овом погледу сасвим оправдано; никако пак понашање г. Хлупа, који је неким разјареним начином хтео одборнике на акцептирање његови неуместни предлога да пресира. Чиновник данас треба, а и мора, при решавању и одправљању своји дужности како са странкама, а поглавито пак са одборницима политични општина, више хладнокрвно да поступа, али не као г. Хлуп који је на силне приметбе појединих, екстремно актама о астал лупао, да тиме бајаги одборнике застраши. Не тако г. Хлупе, није данас бахов абсолутизам, нити жалостне успомене влада Раух-Вакановићева! Паравно да се тога дана избор због неспоразумљења одгодити морао. Избор би заказан за други пут, на који ће главом сам г. поджупан да дође, да у неколико по свом начину целу ствар заглади. На накнадном избору буде једногласно г. Ђорђевић, умировљени капетан и привр. начелник у Чалми, изабран. Плата је била и опет као предмет жестоке дебате. Но пошто је г. поджупан одборнике на прорачун, који би се концем ове године извидио, упозорио, по којем ће се плата повисити или спустити имати, то одборници прихвате предлог до дана прорачуна. —

Проти избору неможемо имати ништа, из узрока, што се избор у чалманском округу десијо, који до данас сваком приликом показаше, да су свестни позива било то политични било пак грађански. Ми, као индиферентне судије, нећемо да преухитримо. Изабраног начелника г. Ђорђевића узвишену или штетну циљ по народ неможемо на јавност износити с разлога, да се у оцењивању непреваримо и да нам се ма с које стране пребацати неби могло, да смо партајични. Чека ћемо дела. У осталом ми се надамо, да ће г. Ђорђевић поклоњено му поверење у сваком погледу оправдати знати и умети. С неке стране чујемо, да је г. Ђорђевић строг човек. Ми његову строгост подпуно одобравамо само у границама закона и правде без икакве самовоље, не пак као што смо на жалост имали прилике за општ. начелника у Добринци слушати, који у данашњем уставном добу страшну абсолутистичну делателност развија и то пред носом саме поджупанијске власти.

Ми ћемо и самог г. поджупана првом приликом и на ову околност упозорити.

За сада оволико.

Неће бити згорег, ако овом приликом један доста жалостан чин, који је из управе ман. Шишатовца, његиног односно настојатеља г. Ген. Поповића проистекао, приповедам. Ствар је била овака: Између општине дивошке и управе манастира Шишатовца склопи се уговор, по ком би општ. Дивош на манастирској ливади, „Планта“ званој, своју марву пустила да пасе; ова пак да у зајам манастиру 18 јутара орашице даде.

Уговор је важио од 1. септ. о. г. Настојатељ пак да би двоструку корист са исте ливаде вукао — а та је: да уз издати уговор још и траву која је почетком септембра јако набујала и за косидбу била — употреби настојатељ овај (по његовом „умствованију“) могући случај, најиме: Игуман манастира Шишатовца замоли писмом на уговору подписане грађане, односно њиховог свештеника, да исти уговоре, (оба екземплара) — братству на потврду поднесе. Исти свештеник са знањем некоји грађана уговоре пошље но уговора ни потврђени ни непотврђени никада натраг. Међу тим десио се овај случај: сељак један, који је на уговору такођер подписан био, отера своју марву 1. септ. на исту ливаду „Планта“. Но јест, волови му буду одузети с' том примедбом, да по комаду 2. фор. платити имаде. Овај на то никако пристати није могао. Настојатељ пак, неимајући образа, тужи дотичног сељака, но буде по смислу уговора и послатог писма од оптужбе лишен. Кад је управа видила, да је грозно насела, јер је писмо у рукама дивошким као јамство било, пошљу један уговор натраг но на жалост и опет нити манастирским печатом, нити братством потврђен.

Ово износим читајућој публици без никаквог нашег коментара, да иста као непристран судија своје мишљење као и праведан суд о овом предмету изрече. А с наше стране велимо: Dixi et salvavi animam meam.

Из Барање 30. августа. На допис из Барање под 12. авг. бр. „Заставе“ 128. у ком се худа квалификација овдашњег учитељства у опће славној публици репрезентује само с неколико немеродавни редака — одговарамо, и то по најпре изричемо дотичном дописнику част и поверење наше зато, што су му све ставке у погледу црквено-школског и политичког живота нашег овде, сасвим на самој истини основане. — Међу тим ипак једно то приметити имамо, да није имао право због непредавања српске повеснице на све у опће учитеље лагу бацити. Почем дакле изнимак у истом допису ни директно, ни индиректно није учињен, нашли смо се побуђенима пошт. дописнику с овим до знања ставити, да се осим отачественице и српска повеница, колико нам је до сад од части познато, у мохачкој и х. суљошкој школи, предаје. Пожелано би било, да оне цењене особе, које за дописе времена, знања, бољег спокојства имају при суђењу политични учевни предмета, строжији буду. — Јер ако и постоје дефекти у свима нашим црквено-школским делима, ипак ексцепција односећа се на поједине под достојном клаузулом има своје место. Acceptanda veritas ad hoc sufficit.

Један Србин.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Приморац“ пише о прогону штампе у Хрватској, која је ствар и на загребачком сабору претресана и у клубу до размирице између владе и чланова нар. странке дошла, сљедеће:

„Одкад наша земља уживa ту благодат, да јој стоје на челу мужеви, по избор патриоти, који нису никад кренули политичком вјером народу, проглашена је у нас чудна максима, да је штетно свака опозиција против владајуће аере, те се има зато немилице угушити сваки глас, који би покудио аеру или њезине ступове.

Ми се морамо данас и против своје воље бавити опет прогоном штампе, који у овој аери цвате без присподобе бујније, него је цвао за пређашњи мађарски влада, премда имамо данас много слободоумнији закон, него што га имадосмо за Рауха и његови насљедника. Премда је бан Мажуранић, наступајући банску част, рекао, да ће под њим владати закон, видимо, да штампа неуживa благодат штампарских закона и поротних судова, који су потоњи стављени по владајућој аери изван порабе, пошто је владин лист „Обзор“ беспримерним цинизмом, изгрдио прве две пороте. Место пороте увела је аера објективни поступак, којим брже и боље успева гушити опозиционалне листове, него поротним судовима.

И рецки, да је ово аера, која би имала излечити толике ране, задане праву и закону пређашњим мађаронским законима, само си лепше обележио њен значај. Начела прошлости, која је сама исповедала, имала би јој световати, да буде правичнија прама опозицији, јер ако и јесте народ у зао час санкционирао капитулацију владајући народњака, није тако фриволан, да би се данас набацивао камењем на она политичка начела, која је сам једнодушно исповедао, а данас је брани још неколицина опозиционалаца у домовини. Ми смо пак уверени, да народ тај прогон народне опозиционалне штампе сматра погрдом своје ономадне прошлости, које се доиста неможе срамити, као што се срами каснијих злокобних догађаја.

Ко чита наш лист, неће рећи, да ми против владајућим мужевима пишемо фриволним или простачким начином или лажју, која би владајуће мужеве могла пред народом понизити. Фриволност и простоту узео је у закуп орган владајуће странке „Обзор“, који још и данас има тон и простачке манире Раухове аере, а те су данас узете у заштиту као што бијаху узети у заштиту пређашњи владини листови. Опозиција војује стварно, а аера, немогући побити доказаних чињеница, војује против нас запљенама, које за срећу немогу конфисцирати доказаних чињеница, а то јасним гласом говоре против владајућој странци.

Но ако ико ствара огорчени тон у јавној полемици, стварају га они, који самовољно поступају против својим противником и тим сеју у народу отров мржње и страсти, која се после освећује самоме народу. Сгара је истина, да преврате, огорчену или незакониту опозицију стварају већином владе, које неће, да зарано уклоне злопорабе и узроке, зло рађајуће, и тим пуштају сазорити гњилеж, раздор и крајњу огорченост у народу.

Владајућа ће се странка горко још кајати, да није усвојила интерпелације Ивана Вончина и да није тиме десавуирала поступак владиних органа против опозиционалној штампи. До сад држасмо, да се она противи том поступку, те није још тако потонула у сервилизму, да би могла бранити поступак који јамачно не користи ни једној уставној странци, већ у опће деспотизму против штампе и против јавног мнења народа. Иван Вончина много је бољи бранилац владајуће странке и њезина угледа пред народом, него је већина странке која штампу изручи доброј вољи владиних органа и њиховом смртоносном објективном поступку.

Врло је жалосно, што странка и преузвишени г. бан Иван Мажуранић поистовјетише с тим поступком, па се ми не чудимо, како су некоји него како нису сви иоле слободоумни и независни људи иступили из клуба странке, која је изгубивши значај независности постала у владиним рукама опасно оружје за слободоумну свест народа. Ако није то гласовање врстно разложити странку, тад странка нема у себи здравих елемената, а просвед Васе Котура јест просвед индивидуалне свести против безначелности клуба, просвед мужа, који не жели бити оружјем у сврхе туђе свакој иоле уставној странци.

И многи, који су гласовали за тај поступак, гласовали су јамачно проти својему бољему увјерењу, ал нису хтјели у тако кратко време вотирати и другу свечану непоузданицу бану Мажуранићу, који је својим угледом и уплива банске части заклонио тај поступак проти штампи. Врло жалостно.

Ми се бојимо, да ће одселе штампа још љуће страдати под смртоносним објективним поступком, док напокон неплане проти тому свака свест у народу.

Уверени о поштеним својим намерама, о нужди озбиљне и доследне опозиције проти данашњим владајућим одношајима, ми ћемо и надаље вршити овим листом дужности патриотичнога и независнога гласила. Свакако пак ваља нам већ данас одбити на владајућу странку сву одговорност за штету, која произходи народу из такова поступка проти штампи; срамоту мора и онако сама носити.“

НОВИ САД 27. септембра. „Пол. Кор.“ јављају из Београда, да је командант српске војске на Јавору, пуковник *Тих. Николић* са својим штабом 22. о. м. отишао у *Чачак*, а командант кора ђенерал *Ранко Алимпић* са својим штабом 23. о. м. у *Ваљево* на Дрину. Даље су позвани сви официри, који су на допусту били, да се придруже својим трупама. Народна војска прве класе у пограничним окрузима позвана је на *25-годишње логоровање*, а смедеревска бригада одмарширала је на *Тимок*. По вестима, које стижу са границе, Турци се утврђују у *Зворнику и Бјелини*.

— Мађарски „пуч“ у Ердељу непрестано се врзе по листовима, а никако, да се изиђе на среду, шта је управо у ствари, колико је збиље, а колико намештеног. Прашка „Политика“ вели, да се та читава ствар изврзла у шкандал, чији ток већ данас оправдава суд, да влада, парламенат и мађарски народ једну игру играју, и да су некоји актери већ испали из своје улоге на начин, који монархију јако компромитује.

Овде ћемо навести аферу Хелфијеву, како се збила у седници угарског сабора. — Одма у почетку седнице устао је члан крајње левице Л. Мочари и рекао ове речи:

„Висока кућо! Јуче после подне у 6 сати дошла су четир човека, обучена као амалини у стан нашег друга Хелфија и постираше се пред њиме. Хелфија их запита, ко их је послао и да ли је

препречен да излази на слободу. Одговорише му, да су послани из варошке куће, и показаше му један лист хартије, на којем је била записана Хелфијева адреса и име главног варошког капетана Тајса, осим тога пак ништа више небеше. Хелфија управи писмо на Тајса, али до овога часа није добио ни једне речи рад разјасњења. После тога отишао је у шетњу. Два човека од оних полицајаца осташе пред кућом. Друга двојица следише посланику узастопце. Наш друг покушавао је, да сам лично потражи варошког капетана, ал узалуд. Тај догађај, висока кућо, инволвира не само јасну повреду личне грађанске слободе, него и имунитета посланичког. (Опште одобравање.) Управљам дакле на кућу молбу, да овласти председника, нека ствар строго истражи и ако је нужно, сабору у особитој седници извештај поднесе."

Посред тишине и опште пажљивости узме на то министар-председник реч и рече:

„Висока кућо! У часу, кад сам ступио у посланички дом, дознао сам тек од поштованог председника за догађаје, који и мене изненађују. Толико већ сада могу казати, да се та ствар није догодила услед какве министарске наредбе а тешко, да је и сам варошки капетан то дао учинити. Молим високу кућу, нека се умири предходно с уверењем, да ћу ја ствар брзо и тачно истражити и председника одма о резултату известити, који ће после кући извештај поднети."

То је било у сабору. Осим министра и варошког капетана нико нема права, да такове мере чини. По „Нов. беч. Тагблату" међу посланицима циркулира ово: Цела је ствар шала, коју је збио један посланик и та четир тобожња полицајца, то су просте бадаваџије, који су плаћени, да ту шалу изведу (!!!) Интересантно је, да је Гици као председник сабора знао за ту шалу. Жена Хелфијева дошла је сутра дан у јутру код председника Гиција и дала му на знање ту аферу; један сат доцније дошао је сам Хелфи у саборску дворану, а за њиме два полицаја у цивилу.

„Нови Пестер-Журнал" доноси са подписом једног посланика уверење, да цео тај ердељски добровољачки поход представља „само слабо изведење пројекта, којег су још пре неколико месеци као владин план издавали најприснији пријатељи министарства". Желити би било, да сви они, којих се тиче, отуд науку поцрпе. Стара „Преса" каже, да спољну политику ове монархије неће водити назори старе одлукашке странке, која је с Бечом поравнање склопила.

— У „Српским новинама" читамо: „Јуче 23. септ. у 3. сахата по подне беше погреб потпуковника Лазара Чолак-Антића, команданта моравске дивизије, који је 20. ов. м. онако трагично свршио у Крушевцу. Опело је држано у овдашњој вазнесенској цркви, на коме је присуствовала Његова Светлост кнез са г. министром војним и са својим ађутантима. Цео официрски кор, овдашње чиновништво и многобројно грађанство указало је покојнику последњу почаст и отпратило га је до гроба, где је подпуковник Димитрије Ђурић држао кратку надгробну беседу, у којој је с кратким потезима описао живот покојников.... Вечна му памет!"

— Ових дана одпутовао је архимандрит беочински пречасни г. Герман Јовановић у Сент-Ђурађ. Остављајући Беочин оставио је и најлепшу успомену како међу братством и у Беочину тако и по околини на далеко. Желећи му сретан пут честитамо темишварској дијецези на таком духовнику.

НОВИЈЕ.

— Из *Цариграда* јавља „Хавас," да ће збачени Мехмед Али-паша преузети команду над војском, што ће оперирати против Црне Горе. (Само где је та војска? У.)

— „П. Л." брзојављају из Шумле, да се у турском главном стану дознало, да су Руси одвели два војна кора од Плевне, па су тиме потврдили војску престолонаследникову. С тога се мисли, да ће Руси Рушчук да опседну. Сулејман-паша приспео је у Кадикијеј.

— Званичне „Српске Новине" јављају, да је новоименовани руски агенат *Персијани* предао кнезу своју кредитиву и да је по ново изразио осећаје високог благовољења царевог према Србији. Кнез српски изјавио је жељу, да ће и на даље одржати пријатељске одношаје, који су до сад назда постојали међу Русијом и Србијом.

— Из *Букурешта* брзопишу, да су Руси послали у Калараш 20.000 људи и да су закључили да се постави повећи опсервациони кор на молдавско-ердељској граници, да би предупредили догађаје, који би се можда могли опет у Ердељу поновити.

— Из *Париза* саопштавају, да се Гамбетина „политичка вероисповест", коју је недавно издао као проглас на народ, овако завршује: „Француска ће осудити диктаторску политику и шефу екзекутивне власти (Мак-Махону) остаће да бира између двога: или да се покори или да одступи." — „Хавас" јавља: Гамбету опет гоне судски због његова манифеста. Распростирање тога манифеста није забрањено.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

„СРПСКИ СОКО"

велики илустровани календар за годину 1878.

изишао је из штампе

и разашиље се свима претплатницима.

Стоји 50 новч. а за Србију 1 динар.

Издаје и уређује Др. МИЛАН ЂОРЂЕВИЋ
уредник „Заставе."

Садржај „Српског Сокола":

1. **Девет крвавих дана**, песма Змај Ј. Јовановића. — 2. **Лавров и трнов венац**, од уредника. — 3. **Српска мајка**, балада Мите Поповића — 4. **Соко**, зоолошка расправа од Ђ. — 5. **Какав поп онако и село или одкуд Назарена у нас**, приповетка из народног живота од Панте Поповића. — 6. **Шта треба радити да се дуго живи**, расправа од проф. С. Савковића. — 7. **? (загонетка,)** песма Исе Ћирића. — **Тера баба козлиће** (појав светлости) од проф. А. М. Матића — 9. **Ко ће пре!** хумореска од М. С. — 10. **Косовске песме.** — 11. **Опис бугарских земаља** од проф. дра М. Савића. — 12. **У царској лаври Жичи**, од проф. А. Сандића. — 13. **Исповест** (Роберт Хамерлинг) песма, превео ъ — 14. **Црте бојне и политичне**, од уредника. — 15. **Опис слика**.

Слике у „Српском Соколу":

Др. Светозар Милетић. Ово је најновија слика Милетића и засебно је тискана на финој хартији, тако, да се може и посепце у оквиру употребити. — **Кнегиња црногорска Милена.** — **Прелаз Руса преко Дунава код Зимнице.** — **Кнегиња Наталија.** — **Велики кнез Николај Николајевић.** — **Једрене.** — **Аја-Софија.** — **Руски кнез Горчаков.** — **Руски ђенерал Игњатијев.** — **Ријека у Црној Гори.** — **Скадар на Бојани.** — **Војвода Божо Петровић.** — **Војвода Петар Вукотић.** — **Подгорица.** — **Арнауткиња.** — **ђенерал Фомин, атаман козачки** — **ђенерал Воронцов.** — **Рама.** — **Адакале.** — **Лукијан Мушицки.** — **Др. Мих. Полит-Десанчић.** — **Градина.** — **Српска црква у Дубровнику.** — **Змај-Јован Јовановић.** — **ђенерал Хајман.** — **Редовни козак.** — **Донски козак.** — **Козаци у заседи.** — **Експлозија турског монитора „Луфти Џелил."**

Наручује се у Новоме Саду у администрацији „Заставе"

Књижарима се даје обичан књижарски рабат, а остали растуривачи добијају 20%

У Новом Саду 17. септембра 1877.

УРЕДНИШТВО „СРПСКОГ СОКОЛА."

У „српској народној задр. штампарији"
У НОВОМЕ САДУ
изишла је брошура под насловом:

БОСНА ЈЕ СРПСКА

или

ОДГОВОР НА „RAZGOVORE"

Дон-Мих. Павлиновића.

ЦЕНА ЈЕ 15 НОВЧИЋА.

Наручује се само у администрацији „српске народне задружне штампарије."

У Новом Саду 24. септембра.

Управа
„српске народне задр. штампарије"
у Новоме Саду.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА У ПАНЧЕВУ.

ПРИПОВЕТКЕ

Милорада П. Шапчанина

Цена 1 ф. или 2 динара.

изађоше баш сада из штампе и разашиљу се претплатницима.

Како су ове приповетке прљене из живота нашега народа а књижевна критика признаје писца за изврсног приповедача, то сматрамо за излишно хвалити ове приповетке по наособ.

Да би унутарњој вредности ове књиге одговорила и спољашња, постарали смо се ми, издајући је у фином и укусном издању. Од ових приповедака имамо и веома елегантно повезаних књига на сложишту, којима је цена 2 фор. — а које се нарочито за поклоне препоручују.

Господу а нарочито госпође и госпођице који се неодазваше на претплатни позив, молимо лепо, да не пропусте набавити ову књигу, која ће украшавати сваку домаћу библиотеку и сваки сто а читаоцу српску забаву и поуку дати.

Наручбине извршујемо тачно и брзо. На сваких 8 књига дајемо 1 на дар. Препродавци добијају књижарски рабат.

У Панчеву о крстову дне 1877.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

ЗА УЧИТЕЉЕ.

Код потписатог у Земуну могу се добити ове књиге за готов новац, или „per Nachnahme:"

1. **„Рад у првом разреду основне школе"**, (У овој су књизи све предмети за I. разр. практички израђени) . . . . . 50 нов.

2. **„Предавач"**, у коме су практички израђене лекције из науке гледања, земљописа, логичног читања и т. д. . . . . 30 нов.

3. **„Нова школа"** све бројеве почињући од 1875. год. (дајемо и на отплату) . . . . 5 фор.

Наручбине ће се таки извршити.

Земун 20. септембра 1877.

МИТА НЕШКОВИЋ,
учитељ.

Прво ц. к. повл. паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ

ПУТНИЧКИ ПАРОБРОДА.

Од суботе 1. септ. пловит ће путничке лађе.

Средом и суботом из **Будим-Пеште у П. Сад.**

Четвртком и недељом из **Новог Сада у Будим-Пешту**

по истом досадањем реду, као лађе из **Будим-Пеште за Земун** и полазе:

Из **Будим-Пеште** у 7 сати у јутру.

Из **Новог Сада** после ½11 сати пре подне.

Курз бечке берзе 27. септ. (9. окт.)

5% металици	64.10
5% народног зајма	66.70
Државни зајам од 1860 г.	110 75
Акције банчине	842 —
Кредитне акције	215 75
Лондон	118.50
Угарске разтеретнице	77.50
Темишварске разтеретнице	76 50
Ердељске разтеретнице	75 25
Хрватско-славонске разтеретнице	84.—
Сребро	105.20
Ц. кр. дукати	5.66
Наполеосдори	9 48
Немачке марке	59.50

ОГЛАСИ.

СТЈЕЧАЈ.

На упразњено учитељско место у Рац Милетићи отвара се стечај до 15. октобра.

Плата је, по сесије земље, која се у закуп може дати од 280—300 ф. порез и еквивалент плаћа закупник, 4 нешт. мерова жита, 5 ф. 20 н. новаца и слободан стан.

Просителји имају молбенице са прописаним сведочбама до горе означеног рока овамо поднети и лично се препоручити.

Учитељу спада у дужност у цркви појати и децу појању учити.

У Рац Милетићи 19. септембра 1877.

3—3 ЦРКВЕНА ОПШТИНА.

ИЗ ОБЗИРА НА ЗДРАВЉЕ

тражи неко, да прода своју половину дела ОРТАЧКЕ РАДЊЕ што прави СОДА-ВОДУ, која је радња у најбољем послу у Земуну.

Ко би што пре вољан био, то да одкупи, услови ће за купца тог врло повољни удесити се.

Распитати се може поближе у Л. М. БРАДИЧАНА у Петроварадину, ил управо у фабрици содаводе у Земуну.

Шпец рајска и мешовита трговина

ПАВЛА АРСЕНИЋА

у **Илоку**

потребује два шегрта. 2—5

Јављам

п. н. штованом обћинству, да је чувена уљена слика Јарослава Чермака „Рањени Црногорац" у мојој наклади довршена те сам исту по моме путнику г. П. Николићу изложио продаји.

Падаље имадем слике: **полазак кнеза Милана и полазак кнеза Николе у битку**, веома дивно израђене **икона свети руком рађене** (oelgemälde) **красни предела и историчних комада** од којих се мустре видити могу у свратишту **царице Јелисавете собе број 20.**

Са особитим штовањем
Е. Ф. Боте.

Да си славно обћинство олакшано исте слике купити могу продајем и уз месечну одплату, препоручујућ се

П. Николић,
путник прве загребачке умјетне и обртне дворане Е. Ф. Боте-а.

2—2

Гвожђарска трговина

М. КРИТОВЦА СИНОВИ

у **Руми**

потребује једног помоћника. 3—3

ЗУБОБОЉЕ сваке врсте па и саме шуље и изеле зубе лечи брзо и трајно индиски екстракт. Због изврсности своје требало би свака породица исти екстракт држати, а може се добити у Новом Саду само код г. **Д. Коде** у флашама по 35 нов. **G. Bäuchler** 5—10

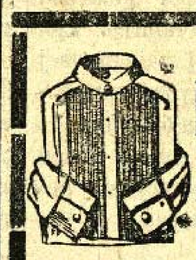

РАДИ РАТА

морадоше велике пошиљке рубља на исток изостати, присиљена је

творница рубља за опрему невеста

од

А. Штрауса у Бечу, Rothenthurmstrasse 21.

све преостале мање и веће пошиљке, као: мушког, женског и дечијег рубља, платна, џепни марама, чаршава, и т. д. само да се велико стоваришће што брже разпача, уз следеће веома јефтине цене разпродати.

У место два само једну форинту.

	пре	сада
1 гаће	ф. 1.50	—.75
12 енгл. марама од батиста са бојадисаним крајевима и порубљени	ф. 2.—	1.—
1 мушка кошуља од ширтинга глатка или нашивених прсију	ф. 2.—	1.—
1 бојадисана кошуља најновији крој	ф. 2.—	1.—
1 енглеска трико-кошуља или гаће, бела, или бојадисана	ф. 2.—	1.—
6 фини марама од батиста са бојадисаним крајевима и порубљени	ф. 2.—	1.—
6 најновији троструки огрлица	ф. 2.—	1.—
1 шлинг. женска кошуља од ширтинга	ф. 2.—	1.—
1 елегантне женске гаћице порубљене и искићене	ф. 2.—	1.—
1 најфинији порубљ. корзет од ширтинга	ф. 2.—	1.—
6 зајемчени марама од платна	ф. 2.—	1.—
1 платнене гаће	ф. 2.—	1.—
1 бојадисана кошуља од кретона	ф. 3.—	1.50
1 бела мушка кошуља, глатка на прсима	ф. 3.—	1.50
1 богато искићена женска кошуља	ф. 3.—	1.50
1 фино везене женске гаћице, укусно израђене	ф. 3.—	1.50
1 доњна женска сукња од ширтинга најбољег кроја	ф. 3.—	1.50
1 мушке гаће од румбургерског платна	ф. 3.—	1.50
1 енглеска оксфорд-кошуља, најновија мустра	ф. 4.—	2.—
1 мушка кошуља од румбургерског платна са нашивеним прсима	ф. 4.—	2.—
1 врло фина кошуља за балове, руком везена најновијег кроја	ф. 4.—	2.—
6 пари фини енглески наруквица	ф. 4.—	2.—
1 фино везена кошуља, богато искићена	ф. 4.—	2.—
1 елег. француски корзет са везом	ф. 4.—	2.—
1 доњна жен. сукња са богатим накитом	ф. 4.—	2.—
1 женске гаћице, од најбољег порхета глатке и богато удешене	ф. 1.—	1.25 1.50
1 сукња од најбољег порхета, глатка и богато урешена	ф. 1.50	2.— 2.50
1 корзет од предена порхета, глатак и богато искићен	ф. 1.25	1.50 2.—
1 најфинија мука кошуља од румбургера, глатка или са порубчићима	ф. 2.50	3.— 3.50 4.—
1 најфинија мушка кошуља од румбургера разно везена	ф. 3 50	4.— 4.50 5.—
1 женска кош. од платна глатка	ф. 1.50	2.— 2.50 3.—
1 женска кош. од платна фино везена	ф. 2 50	3.— 3.50 4.—
1 ком. порх. финог 30 рифи	ф. 7 50	8.— 9.— 10.— 11.—
6 чаршава, ширина ⅝ без шва		ф. 9.— 10.—
6 чаршава најфинији, ширина ⅝ без шва од чистог платна		ф. 13,50 14 50 16,50
1 столна оправа за 6 особа од цвилиха и дамаста		ф. 3,— 3.50 4.— 4.50 5.50
1 столна оправа за 12 особа од цвилиха и дамаста		ф. 8,50 10.— 11.— 12.— 14.—
1 комад домаћег платна 30 рифи, ширина ⅝		ф. 5,50 6.50 7.50 8.—
1 комад креас-платна 46 рифи ширина ⅝		ф. 16.— 17.— 18.— 18.50
1 ком. ирлендера или холендера 50 рифи, ширина ⅝		ф. 18.— 19.— 20.— 22.— 24.— 27 — 30.—
1 комад румбургерског платна 54 рифи, ширина ⅝		ф. 24.— 27 — 30.— 33.— 36.— 40.— до 60.—
12 пешкира од цвилиха или дамаста		ф. 3.— 3.50 4.— 5.— 6.— 7.— 8.—

Ко купи најмање за 50 ф. добија **БАДАВА: 1 столну оправу за шест особа од дамаста или 24 џепне мараме.** 24—30

Писмене наручбине обављају се уз приложену суму или пошт. подузећем најбрже и најсвесније. Ценовници и погодбе за опрему невеста шаљу се бадава

Наручбине уз приложене новце или подузеће одправља **творница рубља за опрему невеста** од **А. ШТРАУСА У БЕЧУ** (A. Strauss, Wien Rothenthurmstrasse 21)

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију." Српска народна задружна штампарија.